

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

11. MARS 2022

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 7. mars. Møtet finner sted 11. mars. Fra regjeringen stiller utenriksminister Anniken Huitfeldt og fiskeri- og havminister Bjørnar Selnes Skjæran. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenfor bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen.

Fiskeri- og havministeren vil redegjøre for:

- Status i forholdet til EU på sine områder, herunder spesielt kvotefastsettelse i fisekvernsonen og markedsadgang til EU for norsk sjømat

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- Samarbeid med EU om reaksjon på Russlands krig mot Ukraina
- EUs grønne giv/grønt industripartnerskap
- CBAM - grensejusteringsmekanisme for CO2-utslipp
- WTO: dato for MC12, EU-Kina tvistesak med utgangspunkt i Litauen, TRIPS

Rettsakter:

- Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 18. mars

Fiskeri- og havministeren vil redegjøre for:

Kvotefastsettelse i Nordsjøen og fiskevernsonen ved Svalbard, markedsadgang til EU for norsk sjømat

Kvoteartale med EU og Storbritannia

10. desember 2021 inngikk Norge kvoteartale med EU og Storbritannia om [forvaltning av fellesbestandene](#) i Nordsjøen.

Etter Storbritannias uttrede fra EU og dermed ut av EUs felles fiskeripolitikk fra 1. januar 2021, ble den tosidige avtalen om forvaltning av delte bestander i Nordsjøen erstattet av en [trepartsavtale](#) mellom Norge, EU og Storbritannia fra 2021.

«En bærekraftig forvaltning av bestandene i Nordsjøen er avhengig av at Norge, EU og Storbritannia blir enige om totalkvoter. Denne enigheten legger grunnlaget for de bilaterale avtalene, og jeg er veldig fornøyd med at vi når har fått på plass en avtale», uttalte fiskeri- og havminister Bjørnar Skjæran (AP). Norge har også undertegnet bilaterale kvoteartaler med EU om Nordsjøen og Skagerrak, samt en [protokoll om fiskerikonsultasjoner mellom Norge og Den europeiske union, på vegne av Sverige](#). Av regjeringens nettsider fremgår at byttet med EU ble krevende fordi mye av det Norge har fått i bytte med EU tidligere har vært fisket i britisk sone.

Kvoten på nordsjøsild er på 427 628 tonn, hvorav den norske kvoten er på 124 012 tonn. Totalkvoten har økt med 20 prosent, sammenlignet med i 2021. Seikvoten er på 44 950 tonn, hvorav den norske kvoten er på 23 374 tonn. Det betyr at totalkvoten på sei er redusert med 24 prosent i forhold til 2021. Torskekvoten ble satt på samme nivå som i 2021, og er på 13 246 tonn, der den norske kvoten er 2 252 tonn før avsetninger. Torskekvoten fortsetter dermed på et rekordlavt nivå også i 2022. Årsaken til dette er for å ta vare på torskebestanden i Nordsjøen.

Kvoter i fiskevernsonen ved Svalbard

Norge kunngjorde i [forskrift av 22. desember 2021 om regulering av fiske etter torsk i fiskevernsonen ved Svalbard for 2022](#) § 3 at EU ville bli gitt en kvote på 4500 tonn torsk i perioden 1. januar til 31. mars. Ifølge [Fiskeribladet](#) er dette en fjerdedel av den kvoten Norge gav EU i Svalbardsonen i hele 2021. Nærings- og fiskeridepartementet uttaler til Fiskeribladet at «[...] Den kvoten på 4500 tonn for første kvartal som vi har besluttet, er ikke satt for å antyde noe som helst om en kvote for hele året, men for å gi EU-fartøyene mulighet for fortsatt aktivitet mens det pågår videre samtaler».

EU vedtok i januar 2022 en [forordning om fiskekvoter](#) for fiske i 2022. Forordningen fastsetter blant annet kvoter for fiske av torsk og snøkrabbe i fiskevernsonen ved Svalbard. EU har her tildelt seg selv en kvote på 4500 tonn torsk for første kvartal i 2022.

I EU-forordningens punkt (44) er forholdet til Norge i tilknytning til fiske rundt Svalbard omtalt: «Da drøftelserne med Norge om like og ikkeforskelsbehandlende adgang til Svalbardfarvandene for EU-flåder, der fisker etter torsk (*Gadus morhua*) i dette område, er i gang og bør være avsluttet i begynnelsen af 2022, er det hensigtsmæssigt, at Unionen for første kvartal 2022 fastsætter en foreløbig EU-kvoté. Størrelsen af denne foreløbige kvoté bør fastsættes til 4 500 ton under hensyntagen til fiskeriets sæsonbestemte karakter. [...]»

[Forhandlingene med EU om kvoter pågår fortsatt](#), ifølge Fiskeribladet. Samtidig har en rekke EU-rederier som eier trålerne som fisker i Svalbardsonen [stevnet Norge for retten](#). De hevder at regulering av fiske etter torsk i fiskevernsonen ved Svalbard i 2021 var ugyldig.

Fiskestriden mellom Norge og EU står om torskekvotene til EU og Storbritannia i fiskevernsonen rundt Svalbard etter brexit. I desember 2020 varslet Norge EU i [en diplomatisk note](#) at britene kom til å få med seg sin historiske andel av EUs kvoter etter uttrede fra EU. Denne var basert på historiske fangsttall fra 1970-tallet da vernesonen ble innført. EU-land var uenige og ville ha en større andel av den totale kvoten, og fastsatte ensidige kvoter til seg selv. [Norske myndigheter protesterte mot en atferd](#) som de mente strider mot Norges suverene rettigheter etter havretten.

Daværende statsminister Erna Solberg varslet at Kystvakten kom til å bli satt inn for å håndheve den norske forvaltningen ved øygruppen, men da EUs kvote for 2021 nesten var fisket opp [ble en direkte konfrontasjon avverget](#).

I [Europautvalget 21. mars 2021 orienterte](#) daværende utenriksminister Ine Eriksen Søreide om saken. Det ble vist til at EU i 2021 tildelte seg selv en torskekvote i fiskevernsonen ved Svalbard. Denne kvoten var større enn det Norge i forskrift har gitt EU og som ble notifisert i EU i desember 2020. «*Det er en svært alvorlig sak at EU tar seg til rette ved å tildele seg selv en torskekvote i norske farvann, i strid med Norges suverene rettigheter som kyststat. Saken har blitt fulgt opp med protester både på diplomatisk og politisk nivå*».

Norges forhold til EU i forbindelse med kvotefastsettelse i fiskevernsonen ved Svalbard har vært spesielt konfliktfylt etter Storbritannias uttrede av EU. Bakgrunnen for konflikten er Norges og EUs divergerende forståelse av [Svalbardtraktaten](#). Traktaten slår fast Norges fulle og uinnskrenkede høyhetsrett over Svalbard, og gir Norge rett til å treffe passende forholdsregler for ressursforvaltningen for øygruppens territoriale farvann. Traktaten fastsetter samtidig regler om like rettigheter til enkelte ressurser og krav til likebehandling av borgere fra traktatlandene.

Norge har [konsekvent hevdet](#) at Svalbardtraktaten ikke gir andre stater rettigheter utenfor territorialfarvannet på 12 nautiske mil. Tolkningen har vært omstridt internasjonalt. Norge har, med hjemmel i [den Økonomiske soneloven](#), opprettet en fiskevernsoner på 200 nautiske mil fra grunnlinjene utenfor Svalbard. Fordelingen av fangstkvoter i fiskevernsonen skjer på bakgrunn av tradisjonelt fiske i områdene rundt Svalbard. Om anvendelsen av Svalbardtraktaten i fiskevernsonen, skriver regjeringen på [regjeringen.no](#) at «*Det er imidlertid et omstridt spørsmål hvorvidt Svalbardtraktaten får anvendelse utenfor territorialgrensen på 12 nautiske mil dvs. på kontinentsokkelen og i fiskevernsonen. Man har imidlertid unnlatt å sette spørsmålene om Svalbardtraktatens fortolkning på spissen, siden fiskevernsonen er ikke-diskriminerende og fiskeadgangen i sonen er fastsatt på grunnlag av tradisjonelt fiske som er et objektivt kriterium.*» Norges klare standpunkt er at Svalbardtraktaten ikke får anvendelse i fiskevernsonen og på sokkelen, men kun fastlandet Svalbard og i territorialfarvannet.

Til tross for at den juridiske forståelsen har vært ulik mellom EU og Norge, var det frem til brexit relativt lavt konfliktnivå. Norge har historisk valgt å likebehandle andre stater og gi dem kvoter på grunnlag av deres historiske fiske. EU har deretter fastsatt likelydende kvoter for seg selv. Men etter brexit har frontene blitt steile, noe de diplomatiske notene mellom EU og Norge også viser. Både EU og Norge beskylder hverandre i disse for folkerettsbrudd. Kommisjonens [verbalnoter](#) ble sendt Norge 26. februar og 21. juni 2021. Norge sendte [verbalnoter](#) til EU 8. februar og 4. mai 2021.

[Europaparlamentets fiskerikomité \(PECH\) vedtok forrige uke en rapport](#) om EU-flåtens rettigheter etter brexit. I rapporten oppfordres Kommisjonen til å ivareta EU-flåtens etablerte rettigheter i det nordøstlige Atlanterhavet etter Storbritannias uttrede av EU. Det vises også til at brexit har destabilisert forholdet mellom nordatlantiske kyststater, noe som har resultert i at Norge, Island og Færøyene tar ensidige beslutninger. Disse har negativ påvirkning på fiskebestandene og EUs fiskeflåte, som for eksempel EUs tap av Svalbards torskekvote, står det i [pressemeldingen fra komiteen](#). Rapporten ble vedtatt enstemmig i komiteen, og skal behandles i plenum i løpet av april.

Regulering av fiske som følge av krigen i Ukraina

Bjørnar Skjæran [uttaler til NRK](#) at det ikke er aktuelt å stenge russiske fiskefartøy ute av norsk økonomisk sone. Storbritannia har stengt havnene for russiske fartøy, og EU vurderer å gjøre det samme. Flere advarer imidlertid om at det kan få alvorlige konsekvenser for torsken dersom Norge følger etter. «EU vurderer sanksjoner som rammer russiske fartøyers anløp til EU-havner. Det gjøres tilsvarende vurderinger i Norge», skriver Skjæran. Skjæran mener at det er grunnleggende for norske interesser å ta vare på fiskerisamarbeidet, og dermed skal Norge fortsette samarbeidet med Russland innenfor både fiskeri og fiskeriforskning.

Markedsadgang til EU for norsk sjømat

«Å øke bearbeidingen av sjømat i Norge er et viktig mål for regjeringen, og er tydelig forankret i Hurdalsplattformen. Vi vil legge til rette for at de marine ressursene skal gi mer aktivitet, økt verdiskaping og flere lønnsomme helårlige arbeidsplasser langs kysten både på land og på havet», sa fiskeri- og havminister Bjørnar Skjæran 8. mars da han mottok [rapporten fra utvalget som har sett på mulighetene for økt bearbeiding og grønn verdiskaping i sjømatindustrien](#).

Rapporten gir et oppdatert kunnskapsgrunnlag om fiskeindustrien og eksisterende rammevilkår. Den ser også på viktige drivere som vil påvirke industrien i tiden fremover, blant annet styrket markedsadgang. Utvalget skriver i sammendraget at den norske sjømatproduksjonen er mange ganger større enn den innenlandske etterspørselen, noe som gjør næringen avhengig av handel med utlandet: «Handelsvilkårene for sjømat er derfor av stor betydning for sjømatindustrien. Norsk handelspolitikk preges derimot av motstridende interesser og målsetninger. For å gi sjømatindustrien rom for videre utvikling og vekst, kreves det vilje til å prioritere sjømatindustriens interesser i større grad enn i dag».

Ifølge utvalget er Norge tjent med størst mulig grad av fri handel, og at «myndighetene bør vise stor grad av varsomhet når det gjelder handelsmessig proteksjonistiske tiltak som kan gi legitimitet for lignende tiltak hos viktige importland». Når det gjelder toll mener utvalget at norsk markedsadgang til EU ikke har vært god nok, og at dette har påvirket hvordan foredlingsgraden av norsk sjømat ser ut i dag.

Utvalget har foreslått 32 konkrete tiltak, bl.a. nr. 26: «At myndighetene i langt større grad enn til nå er villig til å prioritere markedsadgang for sjømat, bearbeidede sjømatprodukter og marine ingredienser i arbeidet med handelsavtaler». Utvalget trekker frem forhandlingene med Storbritannia som et eksempel «hvor det hadde vært mulig å få til bedre markedsvilkår for sjømat om det hadde vært vilje til det».

«Med utgangspunkt i nærhet til rike marine ressurser, bidrar norsk sjømatindustri til verdiskaping og sysselsetting i hele landet, og den forsyner forbrukere i Norge og andre land med store mengder sunn og bærekraftig mat. [...] Samtidig må det legges til rette for at sjømatnæringen reduserer klimautslipp og miljøpåvirkning i hele verdikjeden», hevder utvalget.

Rapporten fra utvalget skal nå på [høring](#), med høringsfrist 1. juni 2022.

Norge er verdens nest største sjømateksportør, og [EU er vårt viktigste marked](#), skriver Nærings- og fiskeridepartementet på regjeringen.no. Rundt 60 prosent av den norske sjømateksporten går til EU, og handelen er regulert gjennom en egen protokoll i EØS-avtalen (protokoll 9) og bilaterale avtaler. Avtaleverket sikrer Norge tollfri handel med EU for de fleste hvitfiskprodukter og tollreduksjon for mange andre sjømatprodukter. Protokoll 9 gir ikke tollnedsettelse for reker, makrell, sild, laks, kamskjell og sjøkreps, hvor EU opprettholder en importtoll som typisk øker etter produktets bearbeidelsesgrad. For eksempel har hel, fersk laks en toll på 2 prosent, mens røkt laks har en toll på 13 prosent.

EU har opprettet et sett tollfrie importkvoter, som gir norske aktører mulighet til å eksportere fastsatte kvanta av ulike produkter tollfritt. Kvotene er etablert i forbindelse med forhandlinger om EØS-midler, og som kompensasjon for at land Norge har hatt frihandelsavtaler med har blitt med i EU. Enkelte av de tollfrie kvotene reforhandles hvert 7. år, og neste avtaleperiode vil dekke 2021-2028. Oppstarten av forhandlingene med EU om EØS-midler og markedsadgang for den neste perioden er forsinket. I sin [europapolitiske redegjørelse 23. november 2021](#), sa utenriksminister Anniken Huitfeldt at «Vi skal om kort tid starte nye forhandlinger med EU om EØS-midler for perioden 2021-2028».

EØS-avtalen omfatter et felles veterinær- og matsikkerhetsregelverk. Dette gir norsk sjømat fri adgang til EU når det gjelder veterinære og tekniske krav, og handelen med sjømat foregår dermed uten grensekontroll internt i EØS-området. Norge deltar i regelverksutviklingen på veterinærområdet i EØS og tar inn nytt regelverk fortløpende. Norge deltar også med observatørrett i EUs faste komité for matvarekjeden og dyrehelse (PAFF) og arbeidsgruppene under denne, men uten stemmerett.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

Samarbeid med EU om reaksjon på Russlands krig mot Ukraina

«Norge har vært i tett kontakt med EU og nærstående EU-land, og regjeringen har lagt stor vekt på å opptre koordinert med nordiske naboland og europeiske allierte.» Det sa statsminister Jonas Gahr Støre i sin [redegjørelse i Stortinget](#) om krigen i Ukraina 3. mars i år. Han viste også til at koordineringen i NATO og mellom NATO og EU har vært svært god.

Europaparlamentet [vedtok 1. mars en resolusjon](#) som fordømte den russiske invasjonen og tok til orde for ytterligere sanksjoner mot Russland og Hviterussland. Samtidig uttrykte den solidaritet med Ukraina og ba om mer bistand til landet. Resolusjonen ble vedtatt av et bredt flertall på 637 mot 13 stemmer og 26 som avsto. En rekke [interparlamentariske forsamlinger](#) har kommet med reaksjoner mot invasjonen. [Europaparlamentet har tilbudt](#) Den ukrainske Rada teknologisk assistanse for å sikre at den kan videreføre sin virksomhet.

Sanksjoner mot Russland og Hviterussland

Allerede i [desember 2021](#) sa kommisjonspresident Ursula von der Leyen at «Let there be no doubt. If Russia were to move against Ukraine, the Union will be in a position to take sanctions that could extract a massive cost. We have done our work in that respect.» EUs tiltak har kommet raskere, vært mer omfattende og omforente enn det mange hadde spådd. Etter et møte mellom EUs utenriksministre og utenriksministerene i Canada, Storbritannia og USA 4. mars [sa EUs høyrepresentant for utenrikssaker](#), Josep Borrell at EU er rede til å iverksette ytterligere tiltak. [EU-ambassadørene i Brussel oppnådde 8. mars](#) prinsipiell enighet om ytterligere sanksjoner bl.a. rettet mot oligarker og skipsfartsnæringen. Det er ventet at disse raskt vil endelig vedtas og iverksettes.

EU og andre land må ta stilling til hvordan forholdet til Russland skal håndteres i ulike internasjonale samarbeidsfora og i praktisk samarbeid. [EU sa 4. mars at alt grensekryssende samarbeid](#) med Russland og Hviterussland knyttet til Det europeiske naboskapsinstrumentet vil bli suspendert. Det samme gjelder samarbeidet med de to landene under Interreg-programmet for Østersjøen.

Invasjonen i Ukraina har gitt en fornyet debatt om såkalte gullvisa. [12 EU-land har ulike ordninger der investeringer](#) over et visst beløp gir rett til permanent bosetting. Bulgaria, Kypros og Malta har gitt statsborgerskap basert på investering. Det er kjent at mange russiske statsborgere har benyttet seg av slike ordninger. Europaparlamentet har flere ganger tatt til orde for at det må bli slutt på

gullvisa og gjentok dette i en [rapport](#) som ble vedtatt 8. mars. Bulgaria har allerede sagt at landet vil fjerne ordningen og Malta har [suspendert behandlingen av russiske søkere](#).

Det har så langt vært nærmest full enighet internt i EU og mellom EU og allierte om sanksjonspolitikken. [Politico skriver 8. mars](#) at den første store uenigheten nå kan komme. Mens USA har stanset importen og Storbritannia har varslet stans i importen av olje fra Russland, er det ulike syn på dette internt i EU blant annet også fordi EU knapt produserer egen olje. Dette gjelder ikke minst i Tyskland. Den tyske regjeringen har suspendert igangsettelsen av den omstridt Nord Stream 2-rørledningen, men vil ikke kutte eksisterende import av olje og gass. Den tyske forbundskansleren Olaf Scholz [sa 7. mars](#) at «*At the moment, Europe's supply of energy for heat generation, mobility, power supply and industry cannot be secured in any other way. It is therefore of essential importance for the provision of public services and the daily lives of our citizens.*» [Russland har truet med å kutte forsyningene i Nord Stream 1](#) som en reaksjon mot sanksjonene i EU.

Norge har sluttet seg til EUs restriktive tiltak og regjeringen har besluttet at Statens pensjonsfond utland skal trekke seg ut av Russland. Støre sa i Stortinget 3. mars at Norges forhold til Russland er satt kraftig tilbake og at regjeringen på samme måte som våre allierte, vil redusere den politiske kontakten med russiske myndigheter. Samtidig vil de samfunnskritiske delene av samarbeidet opprettholdes. [Fiskeriminister Bjørnar Skjæran uttalte 7. mars](#) at det ikke er aktuelt å utestenge russiske fiskefartøy fra norsk økonomisk sone. [Regjeringen sa 4. mars](#) at den fryser forsknings- og utdanningsamarbeidet med Russland.

Flyktningkrise og midlertidig kollektiv beskyttelse for ukrainere på flukt

Krigen i Ukraina har utløst den største flyktningkrisen i Europa siden andre verdenskrig. [FNs høykommissær for flyktninger](#) regner med at det per 8. mars er vel 2 millioner som har flyktet fra Ukraina og tallet vokser svært raskt. 1,2 millioner er i Polen, 190 000 i Ungarn og 140 000 i Slovakia. Det er også et stort antall internt fordrevne i Ukraina og den humanitære situasjonen i landet er vanskelig. Politico skrev 8. mars at minst 700 000 innbyggere er uten strøm. [Europaparlamentet drøftet](#) den humanitære situasjonen med innenrikskommissær Ylva Johansson og det franske EU-formannskapet 8. mars.

Stortingets utenriks- og forsvarskomite møtte FN's høykommissær i Oslo 8. mars. Han møtte også justisminister Emilie Enger Mehl og utenriksminister Anniken Huitfeldt. [Her varslet Huitfeldt](#) at Norge gir 250 millioner kroner til FN's arbeid for flyktninger i Ukrainas naboland. EU har gitt humanitær støtte både til Ukraina og til landene som har mottatt flyktninger. I sin redegjørelse 3. mars sa Støre at regjeringen vil bidra med inntil to milliarder norske kroner til humanitær innsats i Ukraina og for mennesker på flukt fra Ukraina. Det er også gitt bistand gjennom [EUs mekanisme for sivil beredskap](#) der også Norge deltar. [EU varslet 5. mars](#) en opptrapping i støtten under denne mekanismen.

«*Europa vil hjelpe dem, der har behov for beskyttelse. Alle, der flygter fra Putins bomber, er velkomne i Europa. Vi vil yde beskyttelse til dem, der søker tilflugt i EU, og vi vil hjelpe dem, der søker en sikker vej hjem til deres eget land*». Dette uttalte Europakommisjonens president, Ursula von der Leyen, i forbindelse med fremleggelsen av Kommisjonens [forslag om midlertidig beskyttelse](#) for personer som flykter fra krigen i Ukraina. Kommisjonen foreslo å [aktivere](#) direktivet om [midlertidig beskyttelse](#) (2001/55/EC), også kalt *masseflyktdirektivet*, jf. direktivet artikkel 5. Dette for å kunne yte rask og effektiv bistand til mennesker på flukt fra krigen, samt gi dem midlertidig beskyttelsesstatus i EU. At direktivet aktiveres innebærer at flyktningene vil få oppholdstillatelse og adgang til utdanning og til arbeidsmarkedet.

Forslaget ble [vedtatt 3. mars 2022 av de europeiske innenriksministrene](#). Den franske innenriksministeren Gérald Darmanin og EUs innenrikskommissær Ylva Johansson uttalte at avtalen var historisk. Direktivet, som ble vedtatt i etterkant av krigshandlingene i det tidligere

Jugoslavia, har aldri tidligere blitt aktivert. Beskyttelsen etter direktivet vil gjelde alle ukrainske statsborgere og deres familier, i tillegg til personer som allerede har internasjonal beskyttelse i Ukraina og deres familier. Minister Darmanin informerte også om at han var i kontakt med sin britiske motpart for å diskutere hvordan man kan la ukrainske flyktninger som ankommer Nord-Frankrike forenes med sine familier i Storbritannia.

Hvorvidt direktivets beskyttelsesgarantier også skal gjelde for innbyggere fra tredjeland, var imidlertid gjenstand for diskusjon. Flere land, deriblant Polen, har uttrykt motstand mot anvendelsen av direktivet på innbyggere fra tredjeland, og ønsker å reservere anvendelsen av direktivet til personer som innehar ukrainsk pass. Rådets franske formannskap utarbeidet et kompromiss som ministrene kunne enes om. Dette innebærer at EUs medlemsland vil ha mulighet til å tilby tredjelandsborgere som er lovlig bosatt i Ukraina en nasjonal beskyttelsesstatus og ikke nødvendigvis midlertidig beskyttelse. Ifølge den franske innenriksministeren skal denne statusen være like beskyttende som den etter direktivet. Ministrene ble også enige om ikke å anvende direktivets artikkel 11, som foreskriver at «*En medlemsstat skal tilbagetage en person, der har midlertidig beskyttelse på dens område, hvis den pågældende uden tilladelse forbliver på eller forsøger at indrejse på en anden medlemsstats område*» i perioden som rådsbeslutningen gjelder for.

Medlemslandene reduserte imidlertid Kommisjonens forslag om at den midlertidige oppholdstillatelsen, som i utgangspunktet varer i ett år, kunne fornyes for en periode på tre år, til to år.

Kommissær Johansen ønsket velkommen det faktum at EU-medlemslandene hadde vært i stand til å oppnå en enstemmig avtale om et så «giftig emne» som migrasjon. Men hun pekte også på at dersom antallet flyktninger når millioner, vil dette medføre utfordringer for europeiske samfunn.

[I Danmark er det inngått en politisk avtale](#) om å vedta en hastelov om midlertidig oppholdstillatelse for personer som er fordrevet fra Ukraina. Avtalen er inngått mellom Socialdemokratiet, Venstre, SF (Socialistisk Folkeparti), Radikale Venstre, Enhedslisten, Liberal Alliance og Kristendemokraterne. [Loven skal legges fram og debatteres i Folketinget allerede 14. mars](#) og målet er en endelig avstemning 16. mars. Loven skal i utgangspunktet vare i to år, med mulighet for forlengelse. Den skal omfatte ukrainske statsborgere og personer med flyktningstatus i Ukraina, samt medfølgende kjernefamilie og andre familiemedlemmer forsørget i samme husstand. Ut ifra dagens regelverk, kan ukrainerne være i Danmark i 90 dager. Men da Ukraina ikke er en del av EU, har de ikke adgang til det danske arbeidsmarkedet eller danske velferdsytelser. De kan i stedet søke asyl, noe som imidlertid innebærer at man må leve opp til flere betingelser.

Den norske regjeringen har også besluttet å [gi midlertidig kollektiv beskyttelse til ukrainske statsborgere](#). «*Midlertidig kollektiv beskyttelse gir ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Ukrainere som kommer til Norge nå, kan i første omgang få oppholdstillatelse i inntil et år*», sier justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl (SP). Mehl var også i Brussel i forrige uke for å diskutere [en felleseuropeisk respons på situasjonen i Ukraina og landene rundt](#). Videre fremgår av regjeringens pressemelding at ordningen med kollektiv beskyttelse vil tre i kraft i Norge koordinert med andre land i Europa, og at regjeringen vil komme tilbake til detaljene i innrettingen innen kort tid. Samtidig får Utlendingsdirektoratet i oppdrag å etablere flere asylmottaksplasser.

De nærmere detaljene i ordningen lar enn så lenge (8. mars) vente på seg. Regjeringen har lagt seg nært opp til EU siden krigen i Ukraina brøt ut. Spørsmålet er om man også i det kollektive beskyttelsesspørsmålet vil søke å gi likelydende beskyttelse som EU gir i medhold av massebeskyttelsesdirektivet (som ikke er tatt inn i EØS-avtalen), eller om man vil gi noe divergerende regler, eksempelvis hva spørsmålet om tredjelandsborgere angår eller lengden på

den midlertidige beskyttelsen. Formen på ordningen vil også være viktig; vedtas en hastelov som i Danmark, blir ordningen gjennomført i forskrifts form eller kanskje gjennom en instruks?

Militær støtte og diskusjon om sikkerhetspolitikk i EU

EU har gitt [støtte til den ukrainske hæren](#) tilsvarende 500 millioner euro i form av våpen og annet utstyr. Det er første gang EU finansierer innkjøp av våpen til et land under angrep. Ursula von der Leyen sa i Europaparlamentet 1. mars at EU hadde tatt flere skritt i retning av en felles sikkerhets- og forsvarspolitik de siste seks dagene enn på de foregående to tiårene. Mange EU-land gitt mange ulike former for militær bistand. Også Norge har [besluttet å gi våpen til Ukraina](#). «Vi legger oss dermed på samme linje som nære allierte og de øvrige nordiske landene», sa Støre i forbindelse med dette. I flere land har krigen i Ukraina gitt en ny debatt om forsvars- og sikkerhetspolitikken. [Den finske og svenske statsministeren møttes 5. mars](#) og sa etterpå at de ønsker et styrket sikkerhetssamarbeid. [De la også vekt på EU som en sikkerhetsgarantist](#). I begge landene har det også startet en fornyet debatt om NATO-medlemskap. Både Tyskland og Danmark har varslet at landene vil øke forsvarsbudsjettet til 2 prosent av BNP. I Danmark skal det gjennomføres en [folkeavstemming 1. juni](#) om det såkalte forsvarsforbeholdet.

Ukrainsk søknad om EU-medlemskap

[EU og Ukraina inngikk en assosieringsavtale i 2014](#) og landet er også omfattet av EUs østlige partnerskap. Landet søkte om EU-medlemskap 28. februar i år. Dette førte til at [Moldova og Georgia søkte om EU-medlemskap](#) 3. mars i år. EUs utenriksministre [drøftet disse søknadene på et møte 7. mars](#) og var positive til landenes «europiske aspirasjoner». Kommisjonen skal nå gi sitt syn. Flere av de nåværende kandidatlandene, Albania, Montenegro, Nord Makedonia, Serbia og Tyrkia, er langt nærmere EU-medlemskap enn Ukraina og ønsker ikke å bli plassert bak Ukraina i en tiltredelsesprosess. Ukrainias søknad har blitt godt mottatt i mange EU-land og i Europaparlamentet, men det er likevel klart at veien til medlemskap er lang. En del andre EU-land, som Tyskland, har vært mer nøkterne i sine kommentarer. Ikke minst er korrupsjon som strekker seg inn i både domstoler og sikkerhetstjenestene, et stort problem i landet. Ukraina må oppfylle de såkalte [Københavnkriteriene](#) for politisk og økonomisk stabilitet og administrativ og institusjonell kapasitet. De må også kunne gjennomføre hele EUs felles regelverk. [Politico skriver](#) at det er ventet at Georgia, Moldova og Ukraina vil kunne tilbys et privilegert partnerskap med EU på toppmøtet i mars. I en [resolusjon i 2020](#) tok Europaparlamentet til orde for at landene i EUs østlige partnerskap gradvis bør inkluderes i EUs indre marked. Dette skulle være basert på at landene fulge EUs «*legal, economic and technical regulations and standards, as well as by establishing a common economic space.*»

Effekter og kompensere tiltak i EU

I tillegg til den humanitære krisen, gir krigen i Ukraina og sanksjonene som er innført mange andre direkte og indirekte effekter, blant annet når det gjelder tilgang til råvarer. Økte priser påvirker innbyggere og næringsliv, men det varierer mellom ulike sektorer, land og inntektsgrupper hvor stor effekten er.

[EUs finanskommissær Paolo Gentiloni sa 7. mars](#) at det er behov for nye instrumenter i EU for å motvirke negative effekter for å unngå økte forskjeller mellom EUs medlemsland. [Kommisjonen vil også vurdere](#) økt fleksibilitet for statsstøtte, omdisponering av ubrukte lån og et nytt lånebasert instrument for å takle økte energipriser. [En rekke land](#) har tatt til orde for at forsvarsutgifter ikke bør regnes med i EUs regler for budsjettunderskudd. Frankrike, Nederland og Tyskland har avvist dette. Den franske presidenten, Emmanuel Macron, har invitert EUs stats- og regjeringssjefer til et uformelt [toppmøte i Versailles 10. mars](#). Temaet for møtet er «*Russia's military aggression against Ukraine and its consequences as well as discuss how to strengthen European sovereignty, reduce dependencies and design a new growth and investment model.*» I forkant av møtet skriver [Bloomberg at EU](#) drøfter etablering av et nytt fond etter modell av gjenreisingsfondet som ble vedtatt i forbindelse med koronapandemien. Fondet skal brukes til investeringer i energi og forsvar, og som gjenreisingsfondet være basert på felles låneopptak. I en [felles pressekonferanse](#)

[7. mars](#) avviste den nederlandske finansministeren Sigrid Kaag og tyske finansministeren Christian Lindner dette. Lindner uttalte blant annet at det er «*a joint European effort to continue to support Ukraine. But that is independent of a debate on financing instruments. Joint liability in Europe through the issuance of joint bonds is not on the agenda at the moment.*»

Det har vært rekordhøye energipriser i Europa de siste månedene. Den russiske invasjonen vil trolig medføre at prisene vil holde seg høye også framover. Russland forsyner 40 prosent av EUs gass, men det varierer mye mellom EU-landene hvor stor avhengigheten er. Lenge før invasjonen har mange i EU tatt til orde for økt selvforsyning av energi og omlegging i retning av fornybar energi. Kommissjonspresident von der Leyen har flere ganger sagt at omlegging til grønn energi både vil gjøre EU mindre avhengig av Russland og være positivt for miljøet. Krigen i Ukraina vil trolig uansett akselerere omstillingen til grønn energi. Europakommisjonen la [8. mars fram meldingen REPowerEU](#) som er plan for sikker og bærekraftig energi til overkommelige priser. Gjennom ulike tiltak vil Kommisjonen sikre uavhengighet fra russisk energi, i første omgang gass, lenge før 2020. [Olje- og energiminister Terje Aasland sa 7. mars](#) at Norge vil hjelpe EU med å redusere sin avhengighet av russisk gass.

Ukraina er en betydelig matvareprodusent, blant annet av mathvete. Krigen har derfor gjort mange bekymret for matvaresikkerheten i Europa. [Den ukrainske regjeringen har innført et eksportforbud](#) for visse typer korn og kjøtte, sukker og salt, mens det er krav om lissens for eksport av hvete, mais, kylling og solsikkeolje 6. mars. Samtidig skriver [Politico 8. mars](#) at EU er en nettoeksportør av mat og at Ukraina i første rekke leverer billig korn som blir brukt til dyrefôr. [Kommisjonen foreslo 7. mars](#) å bruke om lag 500 millioner euro på støtte til EU-bønder som blir rammet av krigen. Tyskland, som har formannskapet i G7, har tatt [initiativet til et digitalt møte 11. mars](#) om den globale forsynings situasjonen for mat og hvordan rike land kan bidra til å stabilisere markedene. Yara har skriver i en [pressemelding 1. mars](#) at selskapet er bekymret for situasjonen. Selskapet viser både til at Ukraina er en viktig matvareprodusent, men også at Russland og Hviterussland er viktige leverandører av nitrogen, fosfor og pottaske som er essensielle råvarer i produksjon av kunstgjødsel. [Senterpartiet i Norge](#) har tatt til orde for å gjeninnføre en ordning med beredskapslagre for korn som følge av krigen.

EUs grønne giv/grønt industripartnerskap

«For å støtte under våre felles ambisjoner om å kutte utslipp og skape arbeidsplasser har Norge og EU tatt initiativ til å forsterke samarbeidet og ha en felles innsats for å legge til rette for å etablere en grønn allianse med EU», [uttalte statsminister Jonas Gahr Støre under besøket i Brussel](#) 23. februar i år. Statsminister Støre la vekt på at Norge har mye å bidra med. Støre mener EU trenger norske ressurser, teknologi og kompetanse for å nå sine klimamål. Blant annet framhevet Støre teknologi og grønne løsninger innenfor batteriteknologi.

I en [felles pressemelding etter møtet](#) mellom statsminister Støre, Europakommisjonens president Ursula von der Leyen og visepresident Frans Timmermans, framheves følgende områder av spesiell felles interesse: utvikling og distribusjon av grønt og lavkarbonhydrogen, offshore vindenergi, karbonfangst og -lagring (CCS), mineraler, batterier og grønn skipsfart. I pressemeldingen slås det fast at man er enige om en felles ambisjon, og at Norge og EU nå skal jobbe videre med dette på politisk nivå. Ursula von der Leyen sa i den felles pressemeldingen at: «*We will work more closely together to unfold the potential for decarbonising our economies, and in particular our energy systems, making them more resilient to climate change and to global tensions. The EEA agreement is an excellent basis for strengthening our EU-Norway cooperation on climate. We are keen to firm up our joint action for the European Green Deal even more and explore establishing a Green Alliance*». [I en egen uttalelse takket Ursula von der Leyen](#) for at Norge alltid er en pålitelig leverandør av gass.

Videreutvikling av klimasamarbeidet med EU til å inkludere et strategisk industripartnerskap inngår i Hurdalsplattformen. [På møtet i Europautvalget 29. november 2021](#) sa klima- og

miljøminister Espen Barth Eide at Norge i den første kontakten med Kommissjonen har snakket om å få Norge enda tettere inn i industrivekstplanene, hvor Norge i større grad er på innsiden av det strategiske løftet som nå skjer i EU: «*For det som er ganske fascinerende, er å se hvordan EU nå tenker mye mer i retning av rettede investeringer, målrettet bruk av forskning og utvikling og innovasjon og slikt. Vi tror rett og slett at det er lurt for norske egeninteresser, norske bedrifter å være tyngst mulig inne i det. Formene på det må vi utrede i samråd med EU-kommisjonen, men vi tror det er mer å hente på å koble oss enda tettere på, og at det også vil være bra for EU selv*».

EUs grønne giv er en plan for utslippskutt («Fit for 55»), samtidig som den er EUs nye vekstplan. [Vekstplanen](#) har som målsetning å omforme EU til en moderne, ressurseffektiv og konkurransedyktig økonomi med netto null-utslipp av drivhusgasser innen 2050. Kommissjonen legger vekt på at klimanøytralitet og sirkulær økonomi vil kreve en full mobilisering i industrien og omfatte alle ledd i verdikjeden, inkludert de energi-intensive sektorene. [Sentralt i vekstplanen er også EUs nye industristrategi](#).

Som et ledd i industristrategien har det også blitt opprettet flere [industrialianser på EU-nivå](#), innenfor hydrogen, batterier, sjeldne mineraler, sirkulær plast, industridata, edge- og skyteknologi og prosessor- og halvledertechnologi. Under Brusselbesøket 23. februar deltok klima- og energiminister [Espen Barth Eide på det sjette høynivåmøtet i den europeiske batterialliansen](#). Det er første gang Norge deltar.

[EUs Important Projects of Common European Interest \(IPCEI\)](#) utgjør også en sentral del av den industripolitiske strategien. De skal støtte opp om innovative prosjekter på områder som krever en koordinert grenseoverskridende innsats. Prosjektene støttes med nasjonale midler, men er unntatt vanlige regler for statsstøtte. Norge er med i IPCEI Hydrogen. Vi er ikke tilknyttet to IPCEI-prosjekter for batterier, og heller ikke prosjektet for mikroelektronikk. Den [manglende tilknytningen til batteriprosjektene har blitt kritisert av norske industriaktører](#). (For mer informasjon om Norge og EUs Grønne giv, se [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 29. november 2021](#)).

I februar i år la Kommissjonen fram forslag til en rekke [tiltak for å øke EUs produksjon av halvledere](#) (microchips). I pakken inngår også et lovforslag, [European Chips Act](#). Det er fra Kommissjonens side merket som EØS-relevant. Forslagene omtales som EUs mest ambisiøse plan for langsiktig industripolitikk, og det legges opp til at en betydelig del av finansieringen skal komme fra EU-fond, forskningsmidler og statsstøtte. Kommissjonen foreslår også virkemidler (en verktøykasse) for å håndtere kriser som kan true forsyningssikkerheten. Kommissjonen viser til at de foreslåtte krisetiltakene vil gi EU tilsvarende instrumenter som allerede finnes i enkelte likesinnede land, for eksempel Defence Production Act i USA. Den gir den amerikanske administrasjonen fullmakt til å (om)dirigere forsyningsskjeder og forplikter selskaper til å prioritere forsyninger til amerikanske myndigheter.

Politico omtaler satsningen som [en lakmustrast for Kommissjonens nye industripolitikk](#): «*For decades the Commission and its powerful competition department have rebuffed state aid and put free-market competition central to its internal market*», skriver Politico og viser til at dette nå endres gjennom EUs nye industristrategi fra 2021. Politico stiller spørsmål ved om EU vil lykkes i sine forsøk på å styrke sin økonomiske makt og konkurrere med rivaler som USA og Kina. [Financial Times skriver at enkelte mindre medlemsland](#) frykter at EU-land vil ende opp med å konkurrere med hverandre, og at land med de største budsjettene, Tyskland, Frankrike og Italia, vil overby andre for fabrikker som uansett ville blitt bygget. (For mer informasjon om European Chips Act, se stortingsbibliotekets [EU/EØS-nytt 10. februar 2022](#)).

CBAM - grensejusteringsmekanisme for CO₂-utslipp

EUs forslag om en CO₂-grensejusteringsmekanisme, eller CBAM som det heter på Brussel-språket, er en del av EUs nye klimapakke («Fit for 55»). Selv om forslaget av mange også blir sett på som et defensivt handelstiltak, er forslaget hjemlet i EUs klimapolitikk (artikkel 192(1) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte). Forslaget henger sammen med EUs kvotehandlingssystem, som EØS EFTA-landene er en del av gjennom EØS, og anses som EØS-relevant fra EUs side. EØS-relevansen er for øyeblikket til vurdering i EØS EFTA-landene.

I et [brev til Europakommisjonen](#), kom regjeringen med norske posisjoner til forslaget 2. mars 2022. Les også mer i regjeringens [EØS-notat](#), sist oppdatert i desember 2021, og i regjeringens [høring august-september 2021](#).

Norske posisjoner

I brevet til EU fra finansminister Vedum 2. mars, slås det fast at regjeringen støtter intensjonen i forslaget fra EU. Regjeringen er enig i formålet til Europakommisjonen om å redusere risikoen for karbonlekkasje til land utenfor det indre marked gjennom nye effektive instrumenter som CBAM. Regjeringen sier ikke noe om EØS-relevansen av forslaget i brevet, men har tidligere skrevet i EØS-notatet fra desember 2021 at en endelig vurdering av EØS-relevansen først vil bli gjort når EU har ferdigbehandlet forslaget: «*De økonomiske og administrative konsekvenser må vurderes nærmere etter at det er tatt stilling til forordningens EØS-relevans og når den endelige utforming av mekanismen er avgjort*».

Regjeringen er i brevet 2. mars opptatt av tiltak under dagens kvotehandlingssystem som har vært med på å hindre karbonlekkasje, som gratiskvoter og kompensasjonsordninger for utsatte industrier. Regjeringen viser til at det er en risiko for økte produksjonskostnader for europeisk eksportindustri ved å erstatte disse kompenserende tiltakene med CBAM. Også industri som bruker varer som omfattes av CBAM, som en del av sin produksjon av mer avanserte produkter, kan bli rammet. Regjeringene mener det er viktig at gjennomføringen av CBAM i tilstrekkelig grad tillater at erfaringer og nødvendig læring tas i betraktning. Dette er spesielt viktig for raffinerte produkter som er avhengig av komplekse verdikjeder.

Regjeringen noterer seg at gratiskvotene under kvotehandlingssystemet mest sannsynlig vil måtte fases ut for å gjøre CBAM-forslaget forenlig med WTO-avtalen, men skriver at utfordringen er å sikre at de tiltakene som innføres for å redusere utslipp i Europa også medfører betydelige utslippsreduksjoner globalt, og ikke medfører ytterligere karbonlekkasje til land utenfor det indre marked. Når det gjelder CO₂-kompensasjonsordningen, [skriver regjeringen i sitt høringsnotat](#) fra i fjor høst at, basert på grove estimater som legger til grunn en kvotepris på om lag 900 kroner i 2030 (med forbehold om en rekke usikkerhetsmomenter), er utgiftene for ordningen beregnet til cirka 70 mrd. kroner over perioden 2021-2030. Til sammenligning ble det for perioden 2013-2020 utbetalt totalt 6,7 mrd. kroner i CO₂-kompensasjon.

Regjeringen skriver videre i brevet til Kommisjonen at den i utgangspunktet ikke ønsker at indirekte kostnader fra elektrisitetsproduksjon skal inkluderes i CBAM fra starten av. Dersom de allikevel skulle bli inkludert fra starten, så er måten de beregnes på svært viktig. Norge ønsker i så tilfelle å bidra med en metode for å kalkulere disse, og vil komme tilbake til dette om relevant. Regjeringen er også opptatt av at CBAM må være WTO-kompatibel, og at EU bør søke bred støtte internasjonalt for forslaget: «*In our view, further steps to strengthen the appeal and relevance of the instrument to international partners should be considered. For instance, other climate policy instruments than explicit carbon pricing could be considered as a basis for reducing the number of certificates to be surrendered upon importation. Drawing on international work on quantifying the cost of different types of climate policies, such as the OECD ambition of an Inclusive Framework on Carbon Pricing, could help alleviate the practical and technical challenges of including indirect carbon pricing measures or other forms of regulation*».

Til slutt i brevet kommenterer regjeringen administrasjonen av CBAM. Vedum skriver at separate nasjonale CBAM-tilsyn vil kunne lede til betydelige administrative byrder for firmaer utenfor det indre marked som ønsker å eksportere til flere EU/EØS-land. Regjeringen mener dette også vil kunne få betydning for spørsmål om WTO-kompatibilitet. På samme måte kan stordriftsfordeler tilsi at det kan vurderes nøye å etablere en sentral CBAM-myndighet, med nære og nødvendige koblinger til nasjonale myndigheter, som en potensielt mer effektiv løsning.

Norsk næringsliv har engasjert seg tidlig under utformingen av CBAM-forslaget i Brussel. Både NHO og LO har, som regjeringen, vært opptatt av at tildeling av gratiskvoter under dagens kvotehandelsystem ikke bør fases ut for raskt. Se også artikkelen [«EU-forslag om karbontoll kan ramme eksport til land utenfor EU og EØS»](#) fra Energi og Klima.

Klima- og miljøminister Espen Barth Eide orienterte om CBAM til Stortingets europautvalg [29. november 2021](#). På spørsmål fra representant Nikolai Astrup om CBAM vil få konsekvenser for den norske CO₂-kompensasjonsordningen og i så fall når og på hvilken måte, svarte statsråden: *«Den ideen som vel er ganske uangripelig, er at når den er fullt på plass, må man fase ut de virkemidlene den skal erstatte, for tanken her er at mens man tidligere brukte frikvoter og CO₂-kompensasjon for å hjelpe industrien mot konkurranse fra f.eks. Asia, skal nå asiater og andre få betale selv, altså at man flytter ansvaret over til dem. Det er det vel i og for seg ingen som er uenig i. Spørsmålet er når det ene går ned og det andre går opp. Det som norsk industri har vært veldig aktiv på, sammen med industrimiljøene i Europa, er at man ikke faser ut dagens ordninger før man ser konturen av de nye. Samtidig kan man ikke se for seg at WTO vil akseptere at man har begge deler, for det blir en slags dobbel subsidie. Den fortsatt relativt nye generaldirektøren i WTO har sagt at hun ikke ser noe egentlig prinsipielt i veien for en grensejusteringsmekanisme, men den kan ikke supplere andre ordninger med samme formål. Dette er ikke noe som skal avgjøres nå, ingenting endrer seg før 2026 og etter det, men diskusjonen skjer nå, så det er en diskusjon vi trenger å være tungt inne i.»*

Bakgrunn om utviklingen i EU

Europakommisjonen kom med sitt [forslag til CO₂-grensejusteringsmekanisme i juli 2021](#). Forslaget skal motvirke faren for at europeiske virksomheter flytter sin produksjon og sine utslipp til land utenfor kvotesystemet, såkalt karbonlekkasje. Europakommisjonen la i forslaget opp til at utfasing av vederlagsfrie kvoter skal skje fram til 2036. Forslaget ligger nå til behandling i Rådet og i Europaparlamentet.

Saksordføreren i Europaparlamentets miljøkomite (ENVI), Mohammed Chahim (S&D, NL), som Stortingets EØS EFTA-delegasjon møtte i Brussel 8. februar, foreslår i sitt utkast til [rapport i desember 2021](#) at utfasingsperioden kuttes med åtte år, til 2028. Han foreslår også at det skal opprettes en EU-myndighet (European CBAM Authority) for å administrere mekanismen, og at CBAM skal gjelde for flere varer (hydrogen, organiske kjemikalier og polymerer). Pierre Leturcq, fra tankesmien European Environmental Policy (IEEP), har omtalt rapporten til Chahim som *«[a complete overhaul, making substantial and important changes to the initial text](#)»*. Det blir derfor interessant å følge med på i hvilken grad han får med seg både egen komite og resten av Parlamentet på sine forslag. Chahim har i et [intervju med Agence Europe](#) uttalt at han forventer støtte i egen komite (ENVI) og viser til at utkastet hans til rapport er et resultat av en bred rådføring.

Frankrike har dette som en prioritet under sitt formannskap i EU dette halvåret. I følge Politico skal EUs ambassadører ha blitt enige om en posisjon tidligere i dag, 9. mars, og formell enighet er ventet av EUs finansministre neste uke.

I tillegg til kutt i utfasingsperioden, utvidelse av antall produkter som skal dekkes, og nytt tilsyn, tar Chahim i sitt utkast til rapport også til ordet for at alle såkalte indirekte utslipp, for eksempel fra elektrisitet som brukes i produksjon av varer, oppvarming eller kjøling, skal inngå i

mekanismen. Han er enig i Kommisjonens forslag om at inntektene fra mekanismen går inn i EUs budsjett, men mener at halvparten av inntektene som genereres pga. raskere utfasing av vederlagsfrie kvoter, skal gå til å støtte innovasjon i EU, og at det også skal gis støtte til de minst utviklede landene i EU. Les mer i [EU/EØS-nytt 12. januar 2022](#).

Det var diskusjon i ENVI om Chahims utkast til rapport 2. februar i år. Det var ulike syn på hvor raskt gratiskvoter skal utfases og hvor raskt CBAM skal fases inn. De grønne og ytre venstre ønsket raskere utfasing, mens bl.a EPP (konservative) og Renew (liberale) advarte mot å gjøre det raskere enn Kommisjonen har foreslått. Det var også ulike syn på behovet for spesielle ordninger for eksportindustrien i Europa og for tiltak rettet mot de minst utviklede utviklingslandene. Saksordføreren i utenrikskomiteen (INTA), Karin Karlsbo, har vist til det grunnleggende prinsippet om at forurenser skal betale, og advart mot at en del av forslagene som andre medlemmer i Europaparlamentet har lansert, vil kunne føre til at ordningen ikke er i samsvar med reglene i WTO. INTA skulle i utgangspunktet gi en uttalelse til ENVI, men Karlsbros innstilling til rapport ble [noe overraskende stemt ned av komiteen 28. februar](#).

Medlemmene i ENVI kan nå legge fram endringsforslag og ENVI legger opp til å votere over sin innstilling i mai. Det er lagt opp til avstemming i plenum i juni. Siden Rådet nå ser ut til å ha blitt enige om sitt mandat, vil trepartsforhandlinger mest sannsynlig starte etter det.

WTO: dato for MC12, EU-Kina tvistesak med utgangspunkt i Litauen, TRIPS
Utenriksministeren vil gi en redegjørelse om status i arbeidet med det kommende ministermøtet i WTO, samt arbeid med mulig unntak fra TRIPS-avtale (waiver), og igangsettelse av en tvistesak mellom EU og Kina med sitt utspring i Litauen.

WTO-ministermøtet og norske prioriteringer var også på dagsorden i europautvalgsmøtet i januar. Se [referat fra det møtet](#), samt [informasjonspakken](#) som ble sendt ut i forkant.

WTOs ministermøter finner normalt sted annethvert år. Det forrige (MC11) fant sted i Buenos Aires i desember 2017. Det 12. møtet, som opprinnelig skulle vært avholdt i Kasakhstan i juni 2020, har vært utsatt flere ganger pga. pandemien. Det var i januar usikkert når møtet ville finne sted. I mellomtiden har [WTO nå landet på et fysisk møte i Genève](#) i uke 24 (fra 13. juni).

Det betyr at det vil ha gått mer enn fire år siden forrige ministermøte. Dette er kritisk i en tid hvor WTO står overfor usedvanlig store utfordringer i alle sine tre kjerneområder (etterlevelse av eksisterende regelverk, reform av tvisteløsningsmekanismen, og utvikling av nytt regelverk) og ikke minst i forhold til pandemihåndtering.

Vi vil nedenfor konsentrere oss om de punktene utenriksministeren har varslet at hun vil redegjøre for i møtet 11. mars, samt si noe kort om hvordan krigen i Ukraina kan få konsekvenser også for tiltak mot Russland innenfor rammene av WTO.

Når det gjelder siste utvikling mht. WTO-forhandlingene om fiskerisubsidier, landbruk og digital handel, og arbeidet med WTO-reform, viser vi til [forrige informasjonspakke](#) og [referatet fra europautvalgsmøtet 31. januar](#).

Handel og helse (unntak fra TRIPS-avtale)

Utenriksministeren sa på europautvalgsmøtet i januar at den viktigste saken i WTO nå var respons på pandemien: «*Pandemien har vist oss at en åpen og global handel basert på felles regelverk er avgjørende for å få til trygghet. Men det er også rom for læring og forbedringer. Hvordan har handelsregelverket fungert? Er det noe som kan og bør gjøres bedre og annerledes? Målet er å være forberedt på neste globale krise og utarbeide en tydelig erklæring for hvordan WTO skal håndtere handel og helse.*»

Utenriksministeren sa at WTOs respons også må løse spørsmålet om den såkalte «TRIPS waiver»-en, eller forslaget fra Sør-Afrika og India om visse unntak fra TRIPS-avtalen på immaterielle rettigheter for vaksiner og utstyr knyttet til pandemien. Utenriksministeren sa at Norge hadde vært opptatt av å få framdrift i arbeidet. Regjeringen hadde i arbeidet med å finne fram til en felles løsning signalisert at Norge støtter et begrenset unntak fra TRIPS-avtalen for vaksiner. Spørsmålet ble nå diskutert i en engere krets, av USA, EU, India og Sør-Afrika. Samtidig understreket utenriksministeren at avgjørelser i WTO blir tatt ved konsensus, ikke ved avstemning. Blir det ikke enighet, blir det heller ikke noen avtale.

Forslaget fra India og Sør-Afrika ble fremmet 2. oktober 2020. De foreslo [unntak for visse bestemmelser i WTOs avtale om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter \(TRIPS-avtalen\)](#) for å forebygge, begrense og behandle covid-19. Det har vært avgjørende for de to landene at dagens patentrettigheter ikke skal være til hinder for rimelig adgang til medisiner og utstyr. De ønsker å gjøre det lettere å produsere medisiner og utstyr knyttet til covid-19 også i utviklingsland, med fokus på rettferdig og global distribusjon.

Forslaget fikk umiddelbar støtte fra en rekke utviklingsland i WTO, men møtte motstand hos mange vestlige land inkludert EU, USA (innledningsvis), Norge og Sveits. En av grunnene til motstanden var *omfanget* av forslaget, at det ikke bare var snakk om unntak for vaksiner, men også for et bredt spekter av medisiner og utstyr knyttet til pandemien. I tillegg var det uenighet om *betydningen av patentrettigheter for utvikling av medisiner* mer generelt.

I mai 2021 annonserte USA at de allikevel ville være [villig til å gå inn i tekstbaserte forhandlinger om et unntak i TRIPS-regelverket for covid-19-vaksiner](#), men at de kun ønsket dette på vaksiner. Forslaget var dermed mindre omfattende enn det opprinnelige forslaget fra India og Sør-Afrika.

EU og mange andre vestlige land opprettholdt sin skepsis til å inngå forhandlinger om unntak fra TRIPS-regelverket, og situasjonen var derfor fremdeles uavklart før det planlagte ministermøtet i november/desember (som så ble utsatt pga. pandemien). EU hadde i forkant av det planlagte møtet lagt fram et motforslag om å lette på de reglene som allerede finnes i TRIPS for tvangslisensiering, for å gjøre disse reglene mer anvendelige og enklere tilgjengelig under en pandemi.

I europautvalgsmøtet 31. januar, spurte utvalgsleder om utenriksministeren kunne si litt mer om samtalen mellom USA, EU, India og Sør-Afrika, i hvilken grad disse ga grunnlag for optimisme, og om Norge kunne bidra til å skape den konsensusen som ville være nødvendig. Utenriksministeren viste til et møte i januar med en del ministre hvor man hadde ønsket å bidra til større trykk på aktørene for å få til en løsning. Hun hadde ikke innsikt i hva som ble sagt fra de landene hvor uenigheten var størst, men viste til at det hadde vært størst uenighet mellom EU på den ene siden og India og Sør-Afrika på den andre siden, mens USA hadde vært mer på den norske linja, om å gi et begrenset unntak for å få framgang i forhandlingene. For Norge var det et ønske «å skyve uenigheten til dem det handler om, for at de skal få til enighet». Utenriksministeren var sikker på at resten av landene i WTO kunne være enig i et begrenset unntak dersom USA, EU, India og Sør-Afrika ble enige. På møtet med de andre ministrene i januar hadde også budskapet hennes vært hvor viktig det var å få fram enighet.

Twistesak mellom Kina og EU med utspring i Litauen

EU lanserte 27. januar en [klagesak mot Kina i WTO](#) over det de kalte diskriminerende handelspraksis mot EU-landet Litauen. Dette kom som et resultat av at Kina hadde blokkert nesten all handel med Litauen etter at Litauen i august 2021 hadde tillatt [opprettelsen av et «Taiwanese» representasjonskontor i Vilnius](#). Dette var begynnelsen på en konflikt som raskt eskalerte til både kinesisk import- og eksportforbud på litauiske varer og restriksjoner på tjenestehandel med Litauen. Mens Kina har sett på konflikten som bilateral, har EUs WTO-ambassadør i et [brev til sin kinesiske motpart](#) understreket at disse restriksjonene har en effekt på

hele EU: «*These measures predominantly concern goods or services from or destined for Lithuania or linked in various ways to Lithuania, but also have an effect on supply chains throughout the EU.*»

EUs handelskommisær uttalte at EU ikke tar lett på en slik klagesak, men ikke hadde noe annet valg etter at gjentatte forsøk på å løse saken hadde feilet: «*The EU is determined to act as one and act fast against measures in breach of WTO rules, which threaten the integrity of our Single Market. We are in parallel pursuing our diplomatic efforts to deescalate the situation.*»

Første steg i en klagesak i WTO innebærer konsultasjoner mellom partene med mål om å finne en tilfredsstillende løsning. Dersom partene ikke lykkes innen 60 dager, kan innklager be om at en avgjørelse tas av et meklingspanel. Denne avgjørelsen kan så i teorien ankes, men med den låste situasjonen i WTOs ankeorgan, vil en anke for øyeblikket være umulig. USA har lenge nektet utnevning av nye dommere til ankeorganet, noe som har medført at det nå er for få dommere til å ta beslutninger. For EU har reform av WTOs tvisteløsningssystem derfor vært et avgjørende element i de overordnede prioriteringer de har presentert for WTO-reform, som en del av sin [oppdaterte handelsstrategi i februar 2021](#). Under det uformelle ministermøtet organisert av Sveits 21. januar 2022, oppfordret EUs handelskommisær de andre medlemslandene til å sette en [frist for å gjenopprette et "fullt fungerende" tvisteløsningssystem og foreta andre WTO-reformer](#). Han mente WTO burde oppnå en slik avtale innen det 13. ministermøtet (MC13), altså etter det møtet som nå skal finne sted i juni (MC12).

I februar skal Taiwan, USA, Storbritannia, Australia, Japan og Canada ha bedt om å [bli med på EUs klagesak mot Kina](#). Under WTO-reglene, kan Kina blokkere tredjeland fra å bli med på konsultasjonene.

Bare tre uker etter klagesaken med utspring i Litauen, lanserte EU 18. februar [en ny klagesak mot Kina i WTO](#), denne gangen for å utfordre det EU ser på som Kinas strategier for svekke immaterielle rettigheter til EUs teknologiselskaper. Kina «*severely restricts EU companies with rights to key technologies (such as 3G, 4G and 5G) from protecting these rights when their patents are used illegally or without appropriate compensation by, for example, Chinese mobile phone manufacturers,*» uttalte Kommisjonen i forbindelse med klagen.

Det kan være verdt å merke seg at EU i desember 2021 også presenterte et nytt handelsinstrument som er ment å gi EU et større handlingsrom for å stå imot og svare når handelspartnere bruker økonomisk tvang mot EU. Dette kommer som et resultat av at EU de siste årene har møtt trusler og ensidige tiltak fra ulike handelspartnere. Forslaget er ment å styrke EUs verktøykasse og gjøre det mulig for EU å forsvare seg globalt. EUs handelskommisær [uttalte i forbindelse med forslaget](#) at «*With this proposal, we are sending a clear message that the EU will stand firm in defending its interests.*»

Forslaget legger opp til at EU vil kunne gå i dialog med et gitt partnerland for å stoppe økonomisk intimidering. Hvis den økonomiske intimideringen ikke stopper, vil det nye instrumentet gjøre det mulig for EU å reagere raskt og effektivt med en skreddersydd og forholdsmessig reaksjon tilpasset hver situasjon, fra innføring av toll og begrensning på import til restriksjoner for tjenesteytere og investeringer eller andre skritt for å begrense landets adgang til det indre marked.

Kan krigen i Ukraina få konsekvenser for WTO-samarbeidet?

Ukraina ba 2. mars [alle WTOs medlemmer](#) om å fjerne Russlands handelsfordeler innenfor WTO-regelverket og vurdere å ekskludere Russland fra WTO. Ukraina informerte at de selv hadde fjernet Russlands fordeler på basis av artikkel 21 i WTO-regelverket, som gir mulighet for unntak på grunnlag av nasjonal sikkerhet.

Ifølge Politico skal EU 4. mars ha åpnet opp for å [vurdere å fjerne Russlands handelsfordeler](#). EU er Russlands største handelspartner, og står for 37 % av Russlands totale handel i 2020. Et slikt tiltak vil derfor kunne få betydelige konsekvenser.

Det vil i praksis være snakk om å fravike fra [det såkalte bestevilkårsprinsippet](#) (most-favoured-nation eller MFN) i WTO. Det er et ikke-diskrimineringsprinsipp som brukes både innenfor WTO og i andre avtaler mellom land. Kjernen i prinsippet er at et produkt fra et land ikke skal behandles dårligere enn et tilsvarende produkt som er fremstilt i et annet land. Alle WTO-medlemmer skal nyte godt av den samme behandlingen. Dersom man gir en fordel til et land, skal dette pr. definisjon gjelde alle andre land. Dersom Russland ikke lenger skulle nyte godt av bestevilkårsprinsippet, vil det ikke lenger nyte godt av de samme fordelene som alle andre WTO-partnerland gjør.

Amerikanske kongressmedlemmer har tatt til ordet for å utvise Russland fra WTO. [Kongressmedlem Earl Blumenauer \(demokrat, Oregon\) uttalte i forbindelse med et lovforslag](#) at «*Putin's unprovoked and unprecedented actions warrant a proportional response that includes terminating Permanent Normal Trading Relations and denying it WTO membership.*»

Canada besluttet 3. mars som første land utenom Ukraina å [ensidig fravike fra bestevilkårsprinsippet overfor Russland og Hviterussland](#), og med det fjerne handelsfordelene disse landene har i WTO. Canada vil nå anvende en tollsats på 35 % på all import fra begge land.

For EU vil situasjonen ifølge Politico være noe annerledes, dersom de skulle beslutte å fjerne Russlands handelsfordeler. De skal ikke ha et alternativt tollsattssystem å falle tilbake på, og vil dermed ikke automatisk kunne innføre høyere tollsatser. EU skal visstnok vurdere andre muligheter som importforbud og alternative tollsatser for visse russiske produkter, men da som del av nye sanksjonspakker heller enn nye handelsreguleringer.

Rettsakter:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 18. mars 2022. Til møtet i Europautvalget 11. mars foreligger en liste med 74 rettsakter, hvorav to krever samtykke.

Rettsakter hvor det tas forbehold om Stortingets samtykke

Følgende to rettsakter tas inn i EØS-avtalen med forbehold om Stortingets samtykke:

- *Forordning 2020/1054 om kjøre- og hviletid og lokalisering ved hjelp av fartsskrivere.* Informasjonen som er sendt Europautvalget gir en grundig vurdering av konsekvensene for Norge av de ulike regelendringene. Forordningen vil kreve endring i vegtrafikkloven.
- *Forordning 2020/1055 om endring av forordning 1071/2009, 1072/2009 og 1024/2012 for å tilpasse dem til utviklingen i veitransportsektoren.* Informasjonen som er sendt Europautvalget er mangelfull, da den omtaler forslaget fra Kommisjonen og ikke den endelig vedtatte teksten. Det kommer ikke fram hvorfor det er behov for å ta forbehold om Stortingets samtykke. Det står: «*Dersom foreslått forordning blir vedtatt vil dette medføre behov for endringer i forskriften. Vi ser ikke at det er behov for endringer av loven*».

De to rettsaktene som krever samtykke er begge en del av det som omtales som [den sosiale delen av EUs mobilitetspakke](#), vedtatt i EU i juli 2020. [Direktiv 2020/1057 regler for utsending av sjåfører innen veitransport](#) er også en del av denne pakken, men tas ikke inn i EØS-avtalen på det kommende møtet.

Den sosiale delen av mobilitetspakken handler om regler for godstransport på vei, hvor formålet er å fremme lik konkurranse, hindre sjåførtretthet og sikre mer effektiv håndheving gjennom

klarere regler og utvidet bruk av fartsskrivere. Daværende utenriksminister, Ine Eriksen Søreide, [orienterte om de nye reglene i Europautvalget 20. oktober 2020](#) og sa blant annet at: «Regelendringene er relativt omfattende og må ses i sammenheng med hverandre. De vurderes samlet sett som et skritt i retning av likere konkurransevilkår, bedre arbeidsforhold og ivaretagelse av trafikksikkerhet. Selv om regelverkspakka er basert på et kompromiss, har synspunktene til Road Alliance, norske myndigheter og veitransportnæringen fått betydelig gjennomslag».

Kabotasjereglene har vært sentrale. Det er transport utført mellom to steder i et annet land enn der transportører hører hjemme. De nye reglene innebærer en innstramning av kabotasjereglene. I dag kan det utføres tre kabotasjeoppdrag i løpet av sju dager i forbindelse med en internasjonal transport. Dette videreføres, men samtidig innføres en karantenetid, hvor kjøretøyet, etter at oppdragene er gjennomført, må ut av landet i minst fire dager før det igjen kan utføre kabotasjeoppdrag. Under behandlingen i EU har uenigheten mellom landene i stor grad utspilt seg over en øst/vest-akse. [Flere østeuropeiske land har anlagt søksmål for EU-domstolen](#). Landene mener at enkelte av bestemmelsene er proteksjonistiske og diskriminerer selskaper som er lokalisert opp mot EUs yttergrenser, samt at kravet om retur til hjemlandet er i strid med EUs miljø- og klimapolitikk. En rapport utarbeidet for Kommisjonen etter at regelverket ble vedtatt, viser at det nye regelverket [sannsynligvis vil gi økte utslipp](#).

Rettsakter som ikke krever Stortingets samtykke

Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon har valgt å gi en kort omtale av følgende rettsakter:

Godkjenning av og markedstilsyn med kjøretøy (forordning 2018/858)

[Europaparlaments- og rådsforordning 2018/858](#), kalt typegodkjenningsforordningen, har bakgrunn i bilprodusentenes juks med utslippstesting av dieslbiler. Etter at forordningen ble vedtatt i EU i 2018, uttalte regjeringen i sitt svarskjema til EFTA at den anså rettsakten som EØS-relevant og akseptabel, og at det ikke var behov for tilpasninger og at rettsakten ikke krevde samtykke.

I [regjeringens EØS-notat](#), oppdatert 9. november 2021, diskuteres allikevel en utfordring ved at Europakommisjonen gjennom forordningen får myndighet til å gi bøter til produsenter, importører og forhandlere. Det diskuteres om denne myndighetsoverføringen kan sees på som «lite inngripende». Det konkluderes med: «Når forslaget er endelig vedtatt ønsker Samferdselsdepartementet å foreta en grundigere vurdering av forslaget betydning opp mot Grunnloven. Vår foreløpige vurdering er imidlertid at en slik begrenset myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr trolig kan besluttes gjennom fremgangsmåten i Grunnloven § 26 annet ledd. Dette innebærer at det må tas et artikkel 103- forbehold ved innlemmelsen. Det kan også være aktuelt foreslå tilpasninger som innebærer at denne myndighet til å ilegge sanksjoner skal overføres til ESA».

Når forordningen nå oversendes Stortinget, er den allikevel ikke inkludert i kategorien av rettsakter som krever samtykke. EØS EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein sendte 18. august 2021 et utkast til vedtak i EØS-komiteen til EU. Slike utkast er ikke offentlig, og det er uklart om og i tilfellet hvilke tilpasninger EØS EFTA-landene ba om og har fått.

Forordningen skulle etter planen ha vært tatt inn i EØS-avtalen 4. februar i år, men i en pressemelding 17. januar i år opplyser Vegvesenet at rettsakten «[er utsatt nok en gang av Island](#)».

Skipsavfallsdirektivet (direktiv 2019/883)

Direktivet omhandler mottaksanlegg i havner for levering av avfall fra skip. Det erstatter dagens direktiv fra 2000. Ifølge [regjeringens EØS-notat](#) har det vært krevende å gjennomføre 2000-direktivet fullt ut når det gjelder godkjenning av avfallsplaner. I alt ca. 4400 norske havner er

omfattet av direktivet. [Norge ble i 2016 dømt i EFTA-domstolen](#) for manglende gjennomføring, og ESA følger opp Norges etterlevelse av dommen og gjennomføring av direktivet.

Ifølge EØS-notatet vil det nye direktivet være mindre ressurskrevende å gjennomføre, og det er også bedre i samsvar med miljønytt. Dette skyldes at det blir mulig å unnta små fritidsbåthavner fra kravet om avfallsplan, og at kravet om regodkjenning av planer endres fra hvert tredje til hvert femte år. De nye kravene om avfallsmelding for fiskefartøy og fritidsbåter over 45 meter vurderes som et positivt bidrag til bekjempelsen av marin forsøpling.